

“ SANAT VE BİLİMİN KESİŞİMİNDE BİR YERLEŞTİRME SANATÇISI: JAMES TURRELL ”

Ayşegül POROY

ÖZET

Bilim ve sanat, bilinmeyeni ve yeni olanı keşfetmek için önemli iki konudur. Her iki konunun da en önemli özelliği öncelikle hayal edebilme temeline dayalı olmalarıdır. Günümüzde çağdaş bilim anlayışı, çağdaş sanat anlayışında olduğu gibi, yaratıcılıkla beslenmektedir. İnsanın doğal yapısında olan merak, inceleme ve gözlem gibi özellikler sayesinde bilim ve sanat varlığını sürdürmeye devam edecektir.

Turrell'in çalışmalarındaki ayrıntılı bilimsel hesaplar, duygusal derinliklerle birleştiğinde ortaya çıkan eserler, sanatın ve bilimin birbirinden ayrı düşünülmemeyeceğinin en güzel örneklerindedir. Kurguladığı enstalasyonlarında yarattığı çarpıcı etki, bilimin ve sanatın dengeli birlikteliğinin bir ifadesidir.

Bu yazıda, yaşamdaki bir denge unsuru olan sanat ve bilim konusu, sanatçı James Turrell'in çalışmalarından seçme örneklerle ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Algı, James Turrell, Sanat, Bilim

“ JAMES TURELL: AN INSTALLATION ARTIST AT THE INTERSECTION OF ART AND SCIENCE ”

Ayşegül POROY

ABSTRACT

Art and science, two important subjects to discover the unknown and the new. Most significant common characteristic of both topics is that they rely on the basic of the ability to dream. Contemporary science understanding of today, as in the contemporary understanding of art, is being fed by creativity. As long as curiosity, examination and observation exist as the natural properties of human beings, art and science will continue to exist.

The art pieces where depths of emotions combining with detailed scientific calculations in Turrell's works, are the best examples to show art and science could not be thought separately. The striking effect of his installations, is the expression of the balanced cooperation of science and art. In this text, the subjects of art and science as a balancing factor in life is written with the samples of artist James Turrell's works.

Keywords: Perception, James Turrell, Art, Sciences

GİRİŞ

Yüzyıllardır plastik sanatın çeşitli dallarındaki teknik ilerlemeler, bilim dallarıyla olan yakın etkileşimlerin sonucunda olmuştur. İnsanın merakı, öğrenme isteği ve özellikle gözlem yeteneği, biyoloji, anatomi, fizik ve matematik gibi alanlardaki bilimsel dayanaklarla birleşince ve duygusal ifadeler eklenince yeniliklerin yolu açılır. Sanat ve bilim hem tek başına hem de birlikte sonsuz etkileşimlere ve yaratıcılıklara temel oluştururlar. Sanat ve bilim dayanağında oluşturulmuş çalışmaların daha iyi özümsebilmesi amacıyla, sanat ve bilim sözcük anlamları günümüzde kabul edilmiş şekliyle değerlendirilmiştir.

Sanat, Türk Dil Kurumu sözlük anlamına göre “*Bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık*” olarak tanımlanmaktadır. Yaratıcılık ve hayalgücünün ifadeleridir. Tarih boyunca tanımları nedeniyle en çok tartışma konusu olmuş kelimelerden biri olan sanat, insanoğlunun çeşitliliği kadar farklı ifade güçlerinin oluşturduğu bir zenginliktir. Farklı ifade ihtiyaçları doğal olarak farklı sanat dallarının oluşmasında etkili olmuştur. Günümüzde sanat, değişen yaşam koşullarının ve teknolojinin yarattığı yeni sanat dallarıyla birlikte kendini yenilemeye ve çeşitlendirmeye devam eden bir oluşumdur.

“İnsan, içinde yaşadığı ortama uygun olan sanatı, tasarımı, biçimi üretmektedir.” (Savaş 2008)

Bilim açısından bakıldığında ise, insanlık geçirdiği her dönemde, duygularını ifade ederken sahip olduğu bilgilerden faydalanarak sanatsal ifadeler oluşturmuştur. Bu konuda, bilim öğretileri ona ışık tutmuştur. TDK’da yer alan sözlük anlamı olarak “bilim” sözcüğüne bakıldığında ise “Evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneye dayanan yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak sonuç çıkarmaya çalışan düzenli bilgi, ilim” tanımı yapılır. Tarih boyunca özellikle, fen ve matematik alanlarında yapılan çalışmaların sanat ve bilim alanlarının birbirlerini destekledikleri ve tamamladıkları görülür.

Avrupa’da, çizim gücünün metin açıklamalarında ve bilimsel verileri destekleyici tarzda kullanıldığını görüyoruz. İtalyan sanatçı, Leonardo da Vinci insan vücudu üzerindeki bir dizi bilimsel araştırma ve çalışma gerçekleştirirken, Vinci’nin anatomik çalışmalarının verilerini resimlediği ayrıntılı çalışmaları bilim için yenilik ve dayanak olmuştur. Benzer şekilde, Osmanlı’da 1466 yılında, “Cerrahiyye-i İlhaniyye” adlı tıp kitabı bilimsel bulguların ilk defa resimlendiği bir eserdir. Anadolu’daki hekimlerin o dönemde kullandıkları dilin Türkçe oluşu kitabın metinlerinin farklı dillerde olmasından dolayı, kitaptaki bilgilerin anlaşılabilmesi için tıbbi malzemeyi tasvir eden basit çizimler yapılmıştır. “... Çizimlerin yapılma nedeni hekimlerin aktarılan bilgiyi kullanmalarını kolaylaştırmak olmalıdır.” (Uzel 1992)

Matematik ve sanatın kesişimi olarak, Altın Oran hesaplamalarının, insanlık boyunca bilim ve sanat tarihindeki rolü önemlidir. Bu hesaplamalar, sanatın ilerlemesini sağlayan büyük adımlar olarak kabul edilir. Fransız ressam Paul Cezanne’nın doğanın ifade edilmesinde dile getirdiği başlıca dört geometrik şekil sanat tarihini etkileyen önemli bir bakış açısı olmuştur.

“Doğayı silindir, küre ve koni gibi şekillerle, her bir nesnenin ve yüzeyin merkezi bir noktada

buluşacak şekilde doğru perspektifle ele alınmasına dikkat etmeli.” (Antmen 2008)

Sanat tarihinin her döneminde, bilim dallarına ışık tutan sanatçılar ortaya çıkmış ya da bilim dallarının etkileriyle sanatta yeniliklere yol açan eserler yaratılmıştır. Bu etkileşimin insanın varlığını sürdürdüğü sürece devam edeceği düşünülmektedir.

James Turrell Üzerine

Günümüzde eserlerinde sanatı ve bilimi hem dengede hem de kendilerine has özelliklerini zaman zaman öne çıkartarak kullanmakta olan Amerikalı çağdaş sanatçı James Turrell, bu yazının ana konusunu oluşturmaktadır.

Turrell, 1943 Los Angeles doğumludur. Babası havacılık mühendisi ve annesi tıp doktoru olan sanatçı bilimle içiçe bir aile ortamında büyümüştür. Henüz on altı yaşındayken pilot ehliyeti alır. 1965 yılında, Pomona Koleji’nde algı psikolojisi dersleri alır. Bir seri eserine verdiği isim olan “Ganzfeld Etkisi” adlı konuyla, algı psikolojisi dersleri aldığı sırada ilgilenir. Claremont Graduate Üniversitesinden sanat derecesini alır. Robert Irwin gibi sanatçıların da içinde bulunduğu bir arkadaş grubu ile ABD’nin Los Angeles şehrinde “Işık ve Uzay / Light and Space” hareketini 1966 yılında hayata geçirir.

James Turrell, Enstalasyon/Yerleştirme sanatının öncü isimlerindedir. Enstalasyon, en sade anlatımıyla, nesnenin ya da nesnelerin mekanda yer alarak yerlerinin belirtilmesi durumudur. Yerleştirme sanatında öne çıkan en önemli farklılık ise, çevreden bağımsız olarak açık ya da kapalı mekanlarda uygulanabilir oluşudur ve izleyiciyle bütünleşen bir yapıya sahiptir. Bu katılım bu sanatın temelini oluşturur. Mekan nitelikleri kullanılarak, izleyicinin katılımı ile ifade bulan bir sanattır. Yerleştirme sanatının kökleri Kurt Schwitters ve Marcel Duchamp’a kadar uzanır ve farklı sanat disiplinlerinden etkileşimlerle ortaya çıktığı düşünülür.

Fiziksel bir mekânın var olma özellikleri mekânın kendisini vurgulamak üzere kullanıldığı gibi bu özellikler hayali bir mekân yaratmak üzere de kullanılmıştır. (Sarıkartal, 2007: 141)

Dönemin toplumsal değişimlerinin de etkisiyle, 1960’lı yıllardan başlayan ve 1980’li yıllara kadar çok aktif olan yeni bir sanat hareketi olarak “Arazi Sanatı” kendinden söz ettirir. Doğayı görünür kılmak ve klasik galericilik anlayışına karşı bir tutum olarak da değerlendirilen bu sanatın öncüleri arasında bu dönemde James Turrell’in yanı sıra; Robert Smithson, Michael Singer, Alan Sonfist gibi sanatçılar sayılabilir. Turrell’in “Roden Crater” çalışması Arazi Sanatı kapsamına girer ve bitmemiş bir resim olarak tanımladığı ünlü çalışmasıdır. Bu eser Turrell’in hayatı boyunca üzerinde yoğun bir şekilde çalıştığı en büyük projesidir. Bu çalışması 1972 yılından günümüze kadar uzun bir uğraş gerektirmiş ve Turrell gerçek bir volkanik krateri bir sanat eserine dönüştürmüştür. Roden krateri bölümlerden, tünellerden ve gökyüzüne açılan alanlardan oluşmaktadır. Sanatçı, bu sanat eserini tamamen doğaya ait elementlerden meydana getirmiştir.

Turrell, kurguladığı büyük ölçekteki yerleştirme çalışmalarını ve bilimin birçok dalından faydalanarak yarattığı sanat eserlerini estetik bir anlayışla gerçekleştirir. Çağdaş sanatın farklı ifade yollarıyla ortaya çıkarttığı eserlerinde, aynı zamanda beklenmedik ve yeni bakış açısını zaman

ve mekandan soyutlayarak sunduğu görülür. 1960 yılından bugüne kadar yaptığı çalışmalarında sanatçının en önemli malzemelerinin aydınlık ve karanlığı kullanım biçimleri olduğu görülmektedir ve bunun için bazen doğal bazen de yapay ortamlardan faydalanır. Zaman ve mekandan adeta soyutlanmış olarak hazırlanmış ve planlanmış ortamlar, izleyici için bilinmeyenlerle doludur. Bu eserlerde izleyiciyi yönlendiren aydınlık alanlar aslında, üretilmiş olan eserin bazen kendisi, bazen yönlendirme elemanı ya da ana öğesi durumundadır. Matematiksel hesaplamalar ve ince ölçümler ile yerleştirme yapılan mekanlarda ortamda oluşan minimalist yaklaşımla, suni yerleştirmeleri de çoğu zaman doğal bir atmosfer havasında sunar.

“Size aynı efekti yapmıyor mu? Kendimi görmediğim zaman, kendimi yokluyorum, acaba gerçekten var mıyım diye soruyorum kendime” (Estelle: Jean-Paul Sartre, Huis-Clos) (Behnke,2012).

Turrell’in eserlerine bakıldığında tek ve büyük alan çalışmaları yanında, seri olarak adlandırıldığı grup çalışmaları bulunmaktadır. Eserlerin çeşitliliği ve yüksek sayısı göz önünde bulundurularak bu yazıda James Turrell’in seçme bazı eserlerinden örnekler verilecek ve yarattığı bilimsel etkileri üzerinde durulacaktır.

James Turrell / Ganzfeld Serisi ve 2011 Venedik Bienali Eser Yorumu

Görsel 1: *Wide Out*, 1998. *Ganzfeld Serisi*. James Turrell

James Turrell’in Ganzfeld serisi aynı zamanda, “Total Visual Fields/Yoğun Görsel Alanlar” adını da almaktadır. Tek renkte ve yoğun bir ışık kaynağının belli bir geometrik şekil çerçevesinde eserin bir duvara yansıtılmasıdır. Ganzfeld kelimesi Almanca bir kelime olup, derin algıda tamamen kaybolma anlamına gelir. Bu seride sanatçı, Ganzfeld kelime anlamından yola çıkarak, eserlerinde sınır hissini silerek yoğun ışık ile insan algısına yönelik çalışmalar tasarlamıştır.

James Turrell’in çalışmaları üzerine incelemeler yapan Patrick Beveridge, James Turrell’in çalışmalarını şöyle tanımlamaktadır: “İzleyiciler Ganzfeld Parçalarını incelerken kendilerini öyle bir tecrübenin içinde bulurlar ki, sanki kendi gözüne dayalı bir fenomen ya da dış görüntüye dayalı bir fenomen...” (Beveridge 2000).

Bu serinin ilk çalışmalarını 1976 yılında Amsterdam’da Stedelijk Müzesi’nde ve 1980 yıllarında Whitney Müzesi New York’ta sergilemiştir.

Yoğun aydınlatma altında belirsiz sınırlar ve boşluk hissi nedeniyle, ezberlenmiş ve bilinen bir mekân dışında bir bölmede ilerlemek ziyaretçilerin algılarında karmaşa yaratmıştır. Bu karmaşık ve tanımlanması zor ortamda ayakta durmak ve ilerlemek kişileri zorlamıştır. Amsterdam'da 1976 yılında ilk sergilendiğinde, birçok ziyaretçinin dizleri üzerine çöktüğü ve elleriyle destek alarak ilerlemeye çalıştıkları gözlemlenmiştir. Turrell'in eserleri ziyaretçiler üzerinde tıp dilinde "Intense Disequilibrium/Şiddetli Dengesizlik" olarak adlandırılan hissi yaratmıştır. Turrell, bu durumun kişiden kişiye farklılık gösterdiğini, herkesin duyuları nasıl farklı hassasiyette ise, bu sanatsal tecrübenin algılanmasının kişiden kişiye değiştiğini öne sürmektedir. Ayrıca, "Feeling of Infinity" olarak tanımlanan "Sonsuzluk Hissi" insan beyni tarafından verilen uyarılar sonucunda insanda oluşan duygulardır. 2009 yılında, Almanya Kunstmuseum Wolfsburg'de Ganzfeld serisinin en büyük örneği sergilendi. Bu örnek eser, 700 metre kare alanda ve on bir metre yüksekliğinde hazırlandı.

2011 Venedik Bienali, James Turrell'in Ganzfeld serisinden bir örnek çalışmayı izleyicilerle buluşturur. Bu eser, bienalin diğer eserlerinden farklı ve ayrı bir alanda izleyiciye sunulur. İzleyici tarafından sanat bilgisi gerekmeden yaklaşıldığında öncelikle yerleştirmenin bilimsel olarak en ince ayrıntısına kadar hesaplanmış bir mekânda olduğu görülüyor. Perspektif hesapları o kadar etkili düşünülmüş ki, duvara yansıtılan ışık yoğunluğu ancak belli bir mesafeye yaklaşıldıktan sonra derinlik hissi yaratmaktadır. Bu matematiksel araştırma ve incelemeler eserin çarpıcılığını arttırmıştır. İzleyici, uzaktan ve konuyu bilmeyen biri olarak baktığında duvardaki renkli yapı sadece duvara yansıyan bir projeksiyon olarak gözükmektedir. Eserdeki derinlik, yoğun olarak aydınlatılmış bir noktada sabitleştirilmiş ve kesin sınırlarla çizilmiş geometrik bir şekildedir.

Turrell'in eserleriyle yakın yaklaşımlara sahip olan, Danimarkalı enstalasyon sanatçısı Olafur Eliasson'nun çalışmalarında da görülen, izleyici eserin bir parçası haline gelerek karşılıklı bir etkileşim ile eserin tamamlanmasına yardım etmektedir. Bu nedenle, izleyicinin her bir bölmedeki duruşu ve etkileşimi bu çalışmanın her bir evresinin izleyiciyle birlikte canlanmasını sağlamaktadır. Olafur Eliasson'un çalışmalarından en çok ses getirenlerden biri olan "The Weather Project/ Hava Projesi" ve 2003 yılında 50. Venedik Bienalinde Danimarka'yı temsil eden eseridir. Bu eser Venedik'ten sonra Londra, Tate Modern'de 2003 yılında sergilenmiştir. Altı ayda iki milyon kişi ziyaret etmiştir.

Hava Projesi olarak adlandırılan çalışmada, kapalı bir alanın tavanını kaplayacak şekilde yerleştirilmiş büyük bir ayna yerleştirilmiştir. Tavana yakın bir yükseklikte, sarı ışık veren yüzlerce monokromatik lambalarla kaplı büyük bir daire bulunur. Ortam sarı ışık dışında alacakaranlık etkisindedir. Ziyaretçilerin yansıma ve sarı ışık altındaki etkileşimleri izlenir. (Görsel 2)

Görsel 2: Olafur Eliasson, Turbine Hall, Tate Modern, Londra, 2003

Eserlerin tamamlayıcısı ve belki de ana ögesi olarak ziyaretçiler, esere büyük renk kattıkları gözlemlenir. 2003 yılında Tate’de sergilenmekteyken Frieze Dergisinin yorumuna göre, insanlar sosyalleşebilecekleri farklı bir ortam bulmuşlardı.

Turrell’in tek başına olan yerleştirmeleri yanında bir seri olarak ürettiği çalışmalarından “Ganzfeld” serisine ait bir örnekte, ziyaretçiler yerleştirme alanına yakını bir alanda bekletilir ve sırayla yerleştirmenin olduğu bölüme alınırlar. Bu ortak bir alanda oluşturulan etkileşim ile Eliasson’un yerleştirmesinden ayrılan bir noktadır ve beklenmedik ya da sürpriz bir yaklaşım yoktur. Turrell’in izleyicileri ise, eseri henüz görmeden ön hazırlık aşamalarıyla konsantre durumuna girerler. Çalışmanın olduğu yere gelindiğinde de izleyici bir süre bekletilir. İzleyici önce bir süre oturarak bekler ve karşısındaki duvarda büyük bir geometrik şekildeki aydınlatmaya bakar. Bir süre sonra önünde bulunan platformdan ilerlemesi istenir. İzleyici ilerlediğinde, duvarın farklı renkle hafif aydınlatılmış bölümün bir derinliğe sahip olan bir bölmeye açıldığını kavrayabilir. Tek renk ile aydınlatılmış yoğun ışık alanından içeri girilir.

Görsel 3: Ganzfeld serisi. James Turrell.

Artık ziyaretçi, renkli suni bir sis ortamındadır. Eserin içine giren ziyaretçi bastığı yeri bile görmekte zorluk çektiği bir ortamda bulunmaktadır. Sınırlarını göremediği yoğun renkli sis ortamı ile baş başa kalan ziyaretçi için burası, tanımadığı ve tanımlamakta güçlük çektiği bir bilinmeyendir. James Turrell’in diğer çalışmalarında da, aynı sürpriz etkiler bulunur ve insan üzerinde adeta fizik kanunları karşısında başka bir boyut etkisi yaratır.

James Turrell’in “Skyspace/ Gökyüzü alanları” Serisi Üzerine

“Yüzeyler, gün ışığı gibi türsüz/rengsiz ışıklar altında gerçek renklerinde, türlü/renkli ışıklar altında değişik renklerde görünmektedir. Yüzey dokularının özellikleri mat-parlak, pürüzlü-düz olması durumu, malzeme özellikleri, malzemenin renginin uyandırdığı izlenimler hep birlikte mekan algılamada etkili olmaktadır.” (Manav 2000)

“Skyspace” adlı seri çalışmaları, Turrell’in gökyüzüne açılan kapılarıdır. Bu serisinde, geometrik şekiller aracılığıyla gökyüzü ile birlikte bir bağ kurularak yapılan yerleştirme sanatına ait eserler görülür. Işık kaynağı doğaldır. Kare, dikdörtgen, oval veya yuvarlak alanlar kullanılmıştır. Mimari alanlar özel seçilerek, yapı ile bağlantılı eserler kurgulanmıştır. Büyük mimarilerin iç alanlarında veya bölmelerinde barok esintili gökyüzüne açılan pencereler kurgulanmıştır. Bu iç mekân ya da dış mekânda mimari özelliklere göre yansıma etkiyi arttıracak açılarda düşünülmüştür. Çevre ile ilişkisi tamamen sıradışı bir görüntü oluştururken bir yandan da çevreyi tamamlayan bir element olarak bütünleyicidir.

Skyspaces/Gökyüzü alanları adlı serisinde, sanatçının mistik konulara ve değişik kültürlere olan merakının yansımaları bulunur. Romada bulunan tarihi Pantheon yapısı nasıl tanrılar için yapılmış ve kubbe kısmından gökyüzüne açılmışsa, Turrell’in eserlerinde de gökyüzü adeta aşağıya indirilip insanlara ulaşır. Bu serideki eserlerde, gökyüzüne açılan bölümün günün çeşitli saatlerinde değişiklik göstermesi, çevreyle olan bağı ve uyumunu göstermektedir. Çalışmalarda, güneşin doğuşunda veya batışında ışığın en etkili açıları birleşerek yerleştirme sanatının etkisini arttırmaktadır. Eserin izleyiciye anlatmak istediği ve yaşatmak istediği macerayı daha iyi kavrayabilmek için, güneşin batışından ya da doğuşundan bir süre önce bölmedeki yere yerleşerek

gün ışığının yaptığı geçit törenini Turrell'in penceresinden izlemek gerekir. Bu geçit sırasında, etkinin arttığı, zenginleştiği görülür. Gökyüzü bir süre sonra yavaşca kararmaya başlarken, görüntü kadifemsi bir etkiyle adeta dokunabilecek kadar yakın bir etki oluşturur. İzleyici, bölmesinden geçişleri sessizce seyrederken, baktığı noktada bireysel bir tecrübe içinde olduğunu idrak eder. Turrell'in saf formlar içinde, zamansız bölmelerde ortaya çıkarttığı çalışmalar, izleyiciler için benzersizdir.

Görsel 4: Stone Sky, 2005, Kaliforniya/ABD. James Turrell.

Sanatçının on altı yaşında pilotluk yaparken edindiği gökyüzü tecrübeleri ona bu alanda esin kaynağı olmuştur. Geometri ve matematiğe olan merakı ile hesaplanan yerleştirmeler ve kusursuz iç ve dış alan mimari yapılarla olan uyumlarıyla fark yaratan çalışmalar olarak ortaya çıkar.

Sanatçının, önemli seri çalışmalarından bazıları;

Projection/Projeksiyon serisi, bir iç mekân bölümünün köşesinde üç boyutlu ışık kaynağı kullanarak yaptığı çalışmalardır.

Shallow/Yüzeysel adını verdiği serisinde, izleyicide derinlik hissi yaratacak şekilde ince bir hat olarak ışık kullanılmaktadır.

Corner Shallow/Köşelerde Yüzeysel Çalışmalar adını alan bu seride, iç mekânda tek renkli ve üç boyutlu geometrik şekilde ışık kullanımı görülmektedir.

Wedgeworks/Sıkıştırma İşler serisinde, ilüzyon olarak ışıktan yaratılmış ve aslında olmayan duvar veya engellerden oluşan çalışmalar vardır.

Sanatçının, eserlerinde belli başlıklar altında seri çalışmalar yaptığı görülmektedir. Bu serilerde tasarlanan iş, farklı renkteki ışıklarla uygulanır. Bazen bu işler farklı mekanlarda da uygulanır. Olmayan aslında varmış gibi yapılarak, kütlelenin olmadığı ama var hissi yaratılarak insanda duyularının algıladığı her şeyi yanıltabilme veya yönlendirebilme becerisini içeren bu çalışmalarıyla James Turrell, günümüzde siyaset bilimi, işletme gibi birçok diğer bilim dalının öncelikli konusu olan algıyı sorgulamaktadır. Bu sanat eserlerinin bizlere göstermek istediği

ipuçlarından yola çıkılarak farklı bilim dalları üzerindeki etkileşimler acaba nasıl olur? Gerçek ne kadar gerçektir ve algılandığı sürece mi görünmekte, aslında görünmez midir?

SONUÇ

Bu yazıda, sanat ve bilim konularının insanoğlu varolduğu sürece devam edecek iki değerli ve vazgeçilmez konu olduğu noktasıyla yola çıkılmıştır. İki konunun da birbirleriyle etkileşim yarattığı çarpıcı bir örnek olarak çağdaş sanatçı James Turrell'in bakış açısı birkaç eser örneğiyle ele alınmıştır.

Bu çalışmalar, insanın yaşarken ihtiyacı olan uzaydaki koordinat bilgisi; nerede olduğu, ne yöne gittiği ya da derinlik, sınır gibi bilgilerimizi sınamakta ve algı üzerine yönlendirmeler yapmaktadır. Görsel algının, parametreleri üzerine seri çalışmalar yapmıştır. Etkiyi yönlendirmek için, doğal ve yapay ışık kaynakları kullanmış ve geometrik şekiller kullanarak mekansal algıda da etkiler yaratan eserler ortaya çıkartmıştır.

Turrell'in çalışmaları, somut bilim dalları kullanılarak ulaşılan eserlerin yarattığı soyutluktur. Eserleri, görünenin gizemli yapısı ve yarattığı duyguların yanı sıra, insan duyularını kendi kontrolüne alabilen bir beceridedir.

Turrell'in çalışmaları, adeta bir ilüzyon gibi anlık etki yaratır. Ancak, arkasında büyük hesaplamalar içeren ve yıllarca ön çalışmaları yapılan bilimsel dayanakları olan eserlerdir.

Dünyayı, bir sanat eserinin penceresinden bakarak algılamaya çalışan izleyicilerin yaşadıkları farklı tecrübe ile ele alındığında, Turrell, olamayana sunan, tasarlayan bir sanatçıdır.

Sanat ve Bilim konusunun ancak bir arada yaratabileceği Turrell'in eserlerindeki teknik hesaplamalar, renklerin aydınlatılarak veya karartılarak uygulanmış etkileri, tasarlanmış olan mekânlarla birleştiğinde izleyici üzerinde benzersiz bir tecrübe yaratır. Bu eserlerin bir tanesinin birebir incelenmesinden sonra, görünürlük ve görünmeyen, bilinçli olarak algının bir süre referans noktalarından uzaklaşması gibi tecrübeler edinilir. Ancak bu deneyim, her zaman her sanat eseriyle yaşanabilecek bir özellik değildir.

Turrell, monoton ve kalıplaşmış bakış açılarının ötesinde, var olması mümkün bir yaşam alanı fikrini doğadan aldığı renklerle anlatmaktadır. "Monokrom" tek renk kullanımı ve minimal anlayışı içeren eserlerinde, mekan algısı ile insanın farklı olana alışma süreci gözlemlenirken, eserlerini daima tamamlayan, eseri gezmekte olan insan olmuştur. Bir sanat eseri yoluyla insana farklı bir yaşama biçimi olabileceğinin ip uçlarını parlak dünyasıyla anlatmaktadır. Turrell, eserlerinde, yaşamın aslında ne kadar renkli ve doğayla yakın olabileceğinin örneklerini sanatsal ve matematiksel kurgularla bize göstermektedir.

İnsanoğlunda merak, gözlem ve inceleme özellikleri gibi ilerlemesine yol açan özellikler olduğu sürece bilim ve sanatta görülen süreklilik içindeki yeni ve bilinmeyene olan yönelim devam edecektir. Sanat teknolojinin bir süreklilik içinde ilerlemeye devam etmesinden beslenmeye devam ederek, bu yazıda ele alınan sanatçı Turrell örneğinde olduğu gibi kendini farklı ifade yollarıyla yenilemeyi sürdürecektir.

KAYNAKÇA

Antmen Ahu (2008). 20.Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar, Sel Yayıncılık:İstanbul.

Behnke Milena (2012). "Space and the Visible", Gent Üniversitesi Araştırma Tezi. Gent Üniversitesi :Gent, Belçika.

Berger John (1995). Görme Biçimleri (Çev. Yurdanur Salman), Metis Yayınları: İstanbul

Beveridge Patric (2000). "Renk algısı ve James Turrell'in Sanatı", Leonardo Vol.33, No.4, MIT Yayınları. www.jstor.org/stable/1576905 (erişim: 2 Temmuz 2014)

Fraser T.Banks A. (1994). The Ultimate Book for the Colour Conscious:The Complete Guide to Colour, İtex Yayınları: Çin.

Germaner Semra (1996). 1960 Sonrasında Sanat, Kabalcı Yayınevi:İstanbul.

İpşiroğlu, N., İpşiroğlu, M. ve (1993). Sanatta Devrim, Remzi Kitap Evi: İstanbul.

Manav Banu (2011). "Hacimde Bir Tasarım Parametresi Olarak Renk", Gazi Üniversitesi GSF Sanat ve Tasarım Dergisi, sayı:8,Ankara, Sayfa: 93-102.

Sarıkartal, Zekiye (Bahar: 2007). Sanat Alanının Küresel Kurumsallaşması ve Yerleşirmenin (Enstalasyon) Gelişimi, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Yazıları,sayı:16, Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi, Ankara,Sayfa:141

Savaş, U.Tolga (Güz:2008)."Siber Kültür, Siber Sanat", Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Yazıları Dergisi, sayı:19, Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi, Ankara,Sayfa:98

Uzel, İ., Sabuncuoğlu Ş. ve (1992). Cerrahiyetü'l-Haniyye 2 cilt, Türk Tarih Kurumu Yayınları: Ankara

Brasseur, Eric, 2008, http://www.4p8.com/eric.brasseur/lumomb.html (erişim:2 Temmuz 2014)

Cohen, Walter ,Kromatik Ganzfeld 'de Renk Algısı, Buffalo Üniversitesi, (Haz.1958) www.patricbeveridge.com (erişim:2 Temmuz 2014)

İnternet Ansiklopedisi. http://en.wikipedia.org/wiki/James_Turrell#Background

Görseller

www.jamesturrell.com (erişim:2 Temmuz 2014)

http://www.olafurelison.net/works/the weather project 1.html (erişim: 2 Temmuz 2014)

